

Bolduc

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

L'any Emili Morera
i Llauradó

Emili Morera: el treball i
els dies

El fitxer sobre
la Restauració i la
Mancomunitat de
Catalunya

La Diputació i la cura pel
patrimoni monumental.
La Torre de la Carrova

Diputació Tarragona

Número 22 Maig 2019

L'any Emili Morera i Llauredó

Enguany es compleix el centenari de la mort d'un personatge molt vinculat a la Diputació de Tarragona: Emili Morera i Llauredó (1846-1918). Fou un intel·lectual polifacètic, inquiet i amb el cap molt ben moblat, unes qualitats que li permeteren desenvolupar-se, amb èxit, en el món de la judicatura (fou jutge), del periodisme (articulista, director del *Diario de Tarragona* i cofundador de *La Provincia* i *La Cruz*), de la política (diputat per Tarragona), de la història (arqueòleg, notable teòric i autor d'obres monumentals com *Tarragona cristiana* i

la part de Tarragona de *Geografia General de Catalunya*, de Francesc Carreras Candi) i de la funció pública (oficial major i secretari de la Diputació).

Una activitat ingent que fruità fites memorables, fondes petjades que van marcar un camí, visible encara avui. Morera va posar el millor de les seves capacitats al servei de la comunitat. Bo és que, al cap de cent anys del seu traspàs, recordem les obres i homenatgem la figura d'un dels "homenots" més nostrats._

Bolduc_

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

Coordinadors:

Eugeni Perea i Simón
Manel Güell

Col·laboradors:

Equip tècnic de l'Arxiu General: Sergi Borralló Llauredó, Ramon Cornadó Serra, Benet Martí Álvarez, Kelma Martínez Toro i Sara Pérez Rodríguez

Carrer de Vila-seca, 28
43110 La Canonja

Tel. 977 547 662 / Fax 977 196 080
arxiu@dipta.cat

Disseny i maquetació:

Unitat d'Imatge Corporativa i Disseny Gràfic de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

Diputació Tarragona

Sumari_

Pòrtic

L'any Emili Morera i Llauredó

Assaig

Emili Morera: el treball i els dies

Fons

El fitxer sobre la Restauració i la Mancomunitat de Catalunya

Acció cultural

Recull de premsa i bibliografia

Les imatges de l'arxiu

La Diputació i la cura pel patrimoni monumental. La Torre de la Carrova

Emili Morera: el treball i els dies

L'escaiença del centenari de la mort d'Emili Morera esdevé propícia per a recordar-ne les dades biogràfiques i bibliogràfiques alhora que apuntar, encara que succintament, el valor i l'actualitat del seu treball com a historiador i recordar la seva activitat política i social. En aquest sentit, cal valorar el pes documental que té la seva obra, sovint utilitzada com a font primària per la historiografia moderna. Malgrat que la investigació actual no s'estructuri en una seqüència cronològica, sinó temàtica i amb caràcter general, tot superant el localisme, els seus treballs permeten visualitzar clarament una part de la història del país gràcies a la claredat expositiva i a l'hàbil alternança d'elements generals amb locals. La seva és una historiografia dels esdeveniments, però el rigor, i l'ús que fa de les fonts, li atorguen valor de permanència.

Un exemple d'aquesta permanència és el seu estudi sobre l'obra de la romanització. Fou el primer autor a defensar, raonadament, la cronologia romana —de baix a dalt— de l'antiga muralla de Tarragona, aleshores una hipòtesi que descobertes arqueològiques posteriors van confirmar. Els volums de la *Tarragona cristiana* són també un exemple d'història basada en el bon ús de les fonts i la metodologia. En termes generals, doncs, els seus estudis encara conserven una bona vigència dins de la historiografia local, en especial els medievals.

A banda de la seva tasca d'historiador, no es pot obviar el seu constant i permanent treball en organitzacions científiques i culturals, ni tampoc les activitats periodístiques que posaven la informació i el coneixement a l'abast d'una societat més sòlida. Veurem, en la seva vida professional i social, la importància del periodisme en col·laborar o fomentar l'aparició de

diaris d'abast comarcal, sempre des de l'objectivitat i el coneixement global de la societat. Pensem, en aquest punt, la base d'amplis coneixements que —per a fer tot això— posseïa: formació historiogràfica, jurídica, política i de comunicació.

Dades biogràfiques

Retrat d'Emili Morera Llauredó a l'Ajuntament de Tarragona.

Emili Morera i Llauredó va néixer a Tarragona el 31 de desembre de 1846, ciutat on traspassà el 10 de febrer de 1918. Fou historiador, periodista, advocat i arqueòleg. Era fill dels tarragonins Josep Morera i Anglès (v.1802-v.1855), paleta d'ofici, i Francesca Llauredó i Balcells (n. v.1806). Es va casar amb la també tarrago-

nina Maria Baradat i Rius (m. 1865), amb qui va tenir cinc fills: Josep Maria (n. 1887), Mercè (n. 1891), Maria (n. 1892), Pilar (n. 1896) i Joan Maria (m. 1898). Els seus descendents ho són a través de la seva filla Pilar, casada amb Josep Jané.

FORMACIÓ I ESTUDIS

Inicià els estudis de teologia al Seminari de la ciutat, però els abandonà arran de la Revolució de 1868. També va rebre classes de música, les suficients per compondre unes quantes peces de caràcter religiós, entre les quals la seva pròpia *Missa de rèquiem*.

A la Universitat de Barcelona va fer les carreres de Filosofia i Lletres (licenciat el 1871 i doctor el 1872) i de Dret (licenciat el 1874). Fou professor auxiliar a l'Institut de Reus i substituït d'Història al de Tarragona. De formació i pràctica catòliques (fou congregant de la Puríssima Sang i president honorari del Monte-Pío de la Santa Cruz) però políticament liberal (estigué molt relacionat amb el comte de Rius), es mantingué sempre dins d'uns termes moderats i àdhuc regionalistes o catalanistes.

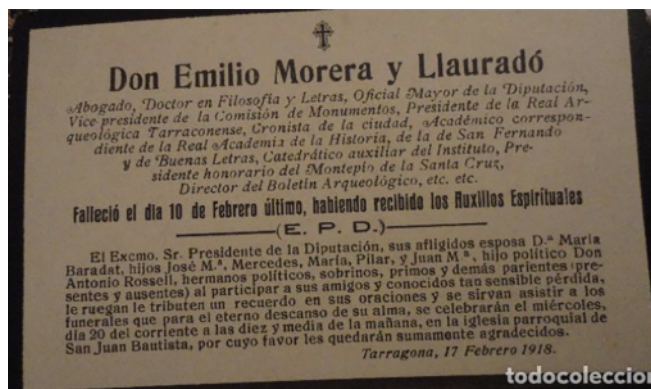
ACTIVITAT PROFESSIONAL

Va ser jutge municipal (1881). Fou elegit diputat provincial pel districte de Tarragona - el Vendrell (1884) i desenvolupà el càrrec d'oficial major a la Secretaria General de la Diputació de Tarragona (1888). Després de dirigir el *Diario de Tarragona*, entre 1875 i 1877 i entre 1881 i 1883, va fundar (1887) i dirigir també el periòdic *La Provincia de Tarragona*, el qual es fusionà posteriorment (1889) amb el diari esmentat. Fou, així mateix, cronista oficial de la província (1896), un dels fundadors i col·laboradors principals del diari catòlic tarragoní *La Cruz* (des de 1901) i director dels primers anys (1901-1918) del *Boletín Arqueológico* de la Societat Arqueològica Tarraconense (SAT). Des de 1888 i fins al seu traspàs, va tenir diversos càrrecs funcionaris a

la Diputació Provincial (oficial lletrat segon, vicesecretari o oficial major i secretari interí). El seu gran interès per la història i per la conservació del patrimoni el portà a formar part de diferents associacions culturals i acadèmies científiques. El 1876 ingressà a la SAT, de la qual fou comptador (1878-1884), membre de la Comissió d'Adquisicions (1901), soci honorari (1914) i president (1914-1918). El 1890 fou nomenat corresponent de la Real Academia de la Historia, fet que comportà la seva entrada en la Comissió Provincial de Monuments, en què va exercir els càrrecs de secretari (des de 1890) i de vicepresident (1915-1918). El 1897 va ser nomenat també corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de Barcelona, i de la Societat Arqueològica Lul·liana, de Palma de Mallorca, i el 1911, de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, de Madrid. Publicà en vida una dotzena de llibres i un gran nombre d'articles (de vegades signats amb l'anagrama "Dr. Rémore"), va obtenir diversos premis en certàmens literaris provincials i edità, anotà i completà el primer (i únic) tom de la *Historia de Tarragona* (1892) del seu amic Bonaventura Hernández i Sanahuja, una obra que en certa manera va continuar amb una pròpia, molt documentada i voluminosa història de la *Tarragona cristiana*, la feixuga edició de la qual s'inicià el 1897 i no es completà fins al 1959.

Morera i la Diputació de Tarragona

Emili Morera va mantenir una estreta relació amb la Diputació de Tarragona, per a la qual va treballar durant tres dècades (des de 1888). Dins la Secretaria de l'ens provincial ocupà els més alts càrrecs, primer com a oficial lletrat segon i després com a oficial major; a finals de gener de 1912 va ser habilitat com a secretari general, en traspassar el titular. En morir, el 1918, els diputats van fer constar en acta el sentiment de la corporació i concediren a la vídua dues pagues del sou que cobrava el difunt. Quatre anys més tard, el Plenari li reconeixia els drets a una pensió de viduitat (1922).

TodoColección: <https://www.todoleccion.net/postales-religiosas-recordatorios/recuerdo-funeral-d-emilio-morera-llauredo-cronista-ciudad-arqueologica-tarraconense-tarragona-1918~x105323659>

L'obra històrica

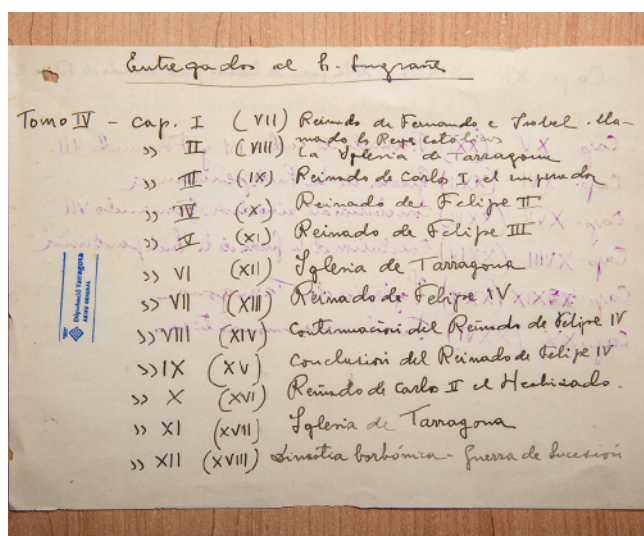
La seva obra més important és *Tarragona cristiana*, de la qual només en serien publicats els dos primers volums els anys 1897 i 1898, mentre que la resta va romandre inèdita fins que l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV va obtenir els fons impresos i els manuscrits inèdits i en publicà tres volums més entre 1954 i 1959. La Diputació de Tarragona ha reeditat, posteriorment, els cinc volums de l'obra (1955-1997). Als seus darrers anys, Morera redactà el volum dedicat a la província de Tarragona de la *Geografia General de Catalunya* que dirigia Francesc Carreras i Candi.

Plecs d'esborranys i fulls manuscrits d'Emili Morera, de l'obra *Tarragona cristiana*, agrupats per capítols. AGDT, Fons de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV © Ramon Cornadó Serra

De la seva bibliografia, també cal destacar *Compendio de la Historia de España distribuido en lecciones, para*

uso de los alumnos de la segunda enseñanza, Escuelas Normales y Seminarios Conciliares (1891); *Tarragona antigua y moderna. Descripción histórico-arqueológica de todos sus monumentos y edificios públicos civiles, eclesiásticos y militares y guía para su facil visita, examen é inspección* (1894); *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva)* (1897, tom i; 1899, tom ii; 1954, tom iii; 1955, tom iv, i 1959, tom v); *Reseña histórica de La Comuna del Camp de Tarragona. Institución foral, nacida y desarrollada durante la Edad Media, en el territorio denominado "el Campo de Tarragona"* (1901); *Memoria ó descripción histórico-artística de la Santa Iglesia Catedral de Tarragona desde su fundación hasta nuestros días* (1904); *Provincia de Tarragona* (volum iv de la *Geografia General de Catalunya*, dirigida per F. Carreras Candi; Barcelona, sense data [1910]); *El puerto de Tarragona* (1910 [1911]).

Nota manuscrita d'Emili Morera per a l'impressor F. Sagra, amb la llista dels capítols, ordenats i numerats, del volum IV de *Tarragona Cristiana*. AGDT, Fons de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV © Ramon Cornadó Serra

BIBLIOGRAFIA HISTÒRICA D'EMILI MORERA

En un treball fet de manera conjunta amb Amadeu-J. Soberanas Lleó —inclòs en el volum *Tarragona cristiana*, tom III, segona edició, Tarragona: Diputació, 1997, p. XIII-XXI— recollirem la bibliografia de caràcter his-

tòric d'Emili Morera, que ara reproduïm en aquest article per a *Bolduc*. Classifiquem el corpus bibliogràfic per: I) Llibres, i II) Articles.

I. Llibres

— *Compendio de la Historia de España distribuido en lecciones, para uso de los alumnos de la segunda enseñanza, Escuelas Normales y Seminarios Conciliares*, Establecimiento Tipográfico de Adolfo Alegret, Tarragona 1891, 266 [+3] p.

— *Historia de Tarragona desde los más remotos tiempos hasta la época de la restauración cristiana, por D. Buenaventura Hernández Sanahuja [...]. Editada, anotada y continuada hasta nuestros días por D. Emilio Morera Llauredó*, tom I [únic, dividit en dues parts], Est. Tip. de Adolfo Alegret, Tarragona 1892 [i següents], 509 p. [primera part, 166 + 48 p.; segona part, 211 + 84 p.].

— *Tarragona antigua y moderna. Descripción histórico-arqueológica de todos sus monumentos y edificios públicos civiles, eclesiásticos y militares y guía para su fácil visita, examen é inspección*, Establecimiento Tipográfico de F. Arís é Hijo, Tarragona 1894, 248 p.

— *Necrología del Excmo. Sr. D. Mariano Rius Montaner, Conde de Rius*, Imp. á cargo de J. Pijoán, Tarragona s.a. [1895], 41 p. [Publicada originalment al *Diario de Tarragona*, entre els dies 12 i 18 de gener de 1895.]

— *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva)*, Establecimiento Tipográfico de F. Arís é Hijo, tom I, Tarragona 1897 [el primer fascicle de l'obra es va repartir el febrer de 1897; es va acabar d'imprimir, segons consta al final, el 30 de novembre de 1898], 704 + LXII [+3] p. [Reedició facsímil, amb índex sense paginar (46 p.), a càrrec de la Diputació de Tarragona (impresa per Sugrañes y Cía.), Tarragona 1981.]

— *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva)*, Establecimiento Tipográfico de F. Arís é Hijo, tom ii, Tarragona 1899 [al final hi figura la data de 24 de desembre de 1901], 939 + XLV p. [Reedició facsímil, a càrrec de la Diputació de Tarragona (impresa per Sugrañes Hnos.), Tarragona 1954, VII + 939 + XXXVII [+6] p.; d'aquesta reedició se'n va fer una reimpressió l'any 1982, en dos volums (impresos per Sugrañes i Cia.).]

— *Reseña histórica de La Comuna del Camp de Tarragona. Institución foral, nacida y desarrollada durante la Edad Media, en el territorio denominado "el Campo de Tarragona"*, Est. Tip. de Llorens, Gibert y Cabré, Tarragona 1901 [a la coberta, 1902], 91 p.

— *La Inmaculada Concepción. Culto que se le ha dedicado en Tarragona y su provincia eclesiástica*, Establecimiento Tipográfico de F. Arís é Hijo, Tarragona 1904, 60 p. [Es tracta d'una segona edició, "corregida y aumentada" (ara en forma de monografia), del text publicat prèviament al *Boletín Arqueológico*.]

— *Memoria ó descripción histórico-artística de la Santa Iglesia Catedral de Tarragona desde su fundación hasta nuestros días*, Sociedad Arqueológica Tarraconense, Establecimiento Tipográfico de Arís é Hijo, Tarragona 1904 [data de la coberta, 1905], 173 [+3] p. (amb il·lustracions) + una làm. fora de text. [A la coberta original hi figura un altre títol, *La Catedral de Tarragona. Memoria ó Descripción histórico-artística de la misma*, que de vegades hom troba també citat en qualque bibliografia.]

— *El puerto de Tarragona*, Ateneu Tarraconense de la Clase Obrera, Tipografía de F. Sugrañes, Tarragona 1910 [1911], 87 p. + 10 làm. fora de text. [A la portada: "Monografía premiada en el certamen 'Gent de Mar', organizado en esta Ciudad en 1906". Publicada prèviament, com a fulletó, a la revista *Tarraco*, editada pel mateix Ateneu.]

— *Provincia de Tarragona* [vol. IV de la *Geografía General de Catalunya*, dirigida per F. Carreras i Candi], Casa Editorial Alberto Martín, Barcelona, s.a. [1910], 955 p. (amb il·lustracions) + 37 lám. fora de text. [Existeix una reproducció facsímil (de dimensions més reduïdes) de l'obra general, a càrrec d'Edicions Catalanes SA - Editorial La Gran Enciclopedia Vasca; el tom de Tarragona és repartit en dos volums, X (451 p.) i XI (504 p.), relligats a Valladolid l'any 1980.]

— Monografía del Real Monasterio de Santas Creus, Sociedad de Atracción de Forasteros (Syndicat d'Initiative), Barcelona s.a. [imprès a Vilanova i la Geltrú, per Oliva, després de 1910], 45 p. [A la portada (p. 17) hi consta que és la "traducción compendiada de la escrita en catalán por Don Emilio Morera y publicada en la obra *Geografía General de Catalunya*, que edita la casa Alberto Martín, de esta capital" (hi ha una nota quasi idèntica a la p. 43, al final del text). A l'exemplar que hem consultat, de la BHMT, hi manquen les setze pàgines anteriors a la portada, les quals sembla que eren de propaganda. L'obra és il·lustrada amb trenta-dues fotografies "de 'Studio Mas', A. T. V., Duarte y Romero".]

— *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva)*, Excma. Diputación Provincial de Tarragona (imprès per Sugrañes Hnos.), tom III, Tarragona 1954, [3+] 312 p. [Edició pòstuma, amb molt pocs exemplars. S'hi van fer servir diferents plecs que ja havien estat impresos, procedents d'una edició que no es va completar i que es distingeixen perfectament dels plecs reimpressos o nous.]

— *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la*

Nueva), Excma. Diputación Provincial de Tarragona (imprès per Sugrañes Hnos.), tom IV, Tarragona, 1955, 531 p. [Edició pòstuma.]

— *Tarragona cristiana. Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva)*, Excma. Diputación Provincial de Tarragona (imprès per Sugrañes Hnos.), tom V, Tarragona, 1959, 494 p. [Edició pòstuma.]¹

II. Articles

— "Las fiestas dedicadas á Santa Tecla en el año 1775", *Diario de Tarragona*, any XXIII, núm. 228, 23 de setembre de 1876, p. 2. [Signat "E.M.".]

— "¡Los Dioses se van!", *Diario de Tarragona*, any XXXIII, núm. 258, 6 de novembre de 1886, p. 1. [No signat. Necrologia de Francesc Morera i Valls.]

— "Hernández Sanahuja. Apuntacions biogràfiques", *La Veu de Catalunya* (Barcelona), any I (1891), núm. 49, p. 579-580. [Necrologia. A la portada del setmanari hi ha un retrat de Bonaventura Hernández Sanahuja, dibuixat per Ramon Roig Rodon (p. 577).]

— "El pozo ciclopeo de Tarragona", *El Tarraconense*, any I, núm. 95, 30 de juliol de 1893, p. 1-2. [Contra l'opinió de B. Hernández sobre l'època de construcció del pou (medieval) de la plaça de la Font. Signat amb el pseudònim "Dr. Rémore". Text reproduït al *Boletín de la Asociación-Artístico-Arqueológica-Barcelonesa* (Barcelona), núm. 30 (1894), p. 516-519.]

— "En honor a la Patrona", *El Tarraconense*, any I, núm. 127, 23 de setembre de 1893, p. 1. [Notes històriques sobre santa Tecla. Signat "Dr. Rémore".]

¹ Cal tenir en compte també el volum *Tarragona cristiana. Índices*, a cura de Joaquim Icart (toms I, III i V), David Fonts (tom II) i d'Amadeu-J. Soberanas (tom IV), Excma. Diputación Provincial de Tarragona (imprès per Sugrañes Hnos.), Tarragona 1967, VII + 176 p..

— “El primer mártir del Cristianismo en Cataluña”, *El Tarraconense*, any I, núms. 111, 113, 114, 115, 116 i 118, dies 19, 22, 23, 24, 25 i 27 d’agost de 1893, p. 1-2. [Escrit arran d’una polèmica sobre sant Magí, mantinguda amb mossèn Joan Segura (aquest, des de les planes del *Diario de Tarragona*). Signat “Dr. Réмора”.]

— “Algibe romano”, *Diario de Tarragona*, any XL, núm. 223, 8 d’octubre de 1893, p. 1-2. [Signat “E.M.”.]

— “Puerta romana. (Puerta del Rey)”, *El Tarraconense*, any I, 8 d’octubre de 1893. [Amb notícies sobre altres portes romanes. Signat “Dr. Réмора”.]

— “El primer mártir de Cataluña. (Dos palabras al Pbro. don Juan Segura)”, *El Tarraconense*, any I, dies 12, 15 i 19 d’octubre de 1893. [Sobre sant Magí. Signat “Dr. Réмора”.]

— “El regimiento de infantería de Albuera, núm. 26”, *El Tarraconense*, any I, 29 de novembre de 1893. [Notes històriques.]

— “Necrología. El Excmo. Sr. D. Mariano Rius Montaner, Conde de Rius”, *Diario de Tarragona*, any XLII, núms. 11-16, dies 12, 13, 15, 16, 17 i 18 de gener de 1895, p. 1-2. [Datat el 12 de gener de 1895, tot i que els successius lliuraments els va escrivint o ampliant al llarg dels dies següents (hi cita, per exemple, l’enterrament del dia 15). Signat “Emilio Morera”.]

— “Tesoro escondido”, *Diario de Tarragona*, any XLII, núm. 18, 20 de gener de 1895, p. 1-2. [Ressenya d’un llibre del canonge Carmel Sala sobre la Verge del Claustre, amb detalls sobre les primitives imatges de la catedral. Signat “Dr. Réмора”.]

— “L’últim somni del Rey Pere’l del Punyal. Llejenda histórica”, *El Álbum*, 23 de setembre de 1895, p. 44-45. [Signat “Emili Morera y Llauradó”.]

— “Un hijo ilustre de Tarragona”, *El Renacimiento*, núm. 25, maig de 1896. [Arran del primer aniversari de la mort de Josep Yxart i de Moragas.]

— “Nueva lápida romana de Tarragona”, *Boletín de la Real Academia de la Historia* (Madrid), tom XXVIII (1896), p. 532.

— “La peste bubónica”, *Diario de Tarragona*, any XLIV, núm. 28, 2 de febrer de 1897, p. 1. [Notes històriques sobre aquesta plaga a Tarragona. Signat “Dr. Réмора”.]

— “Los Panteones Reales de Poblet y Santas Creus”, *Revista de la Asociación-Artístico-Arqueológica-Barcelonesa* (Barcelona), any III (1899), núm. 12 (març-abril), p. 100-113. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Conservación del Monasterio de Poblet”, *Boletín Arqueológico* (Tarragona), [èp. 1,] any I (1901), núm. 1 (gener-febrer), p. 15-24. [No està signat, però l’atribuïm a l’aleshores director del butlletí. EML és esmentat, al final del text, entre els vocals de la Junta oficial creada per a endegar la tasca de conservació de Poblet.]

— “Reseña histórica de «La Comuna del Camp de Tarragona»”, *Boletín Arqueológico* (Tarragona), [èp. 1,] any I (1901), núm. 1 (gener-febrer), p. 24-30; núm. 2 (març-abril), p. 13-26; núm. 3 (maig-juny), p. 7-24; núm. 4 (juliol-agost), p. 8-28; núm. 5 (setembre-octubre), i núm. 6 (novembre-desembre), p. 1-16. [Publicat també com a llibre. Signat “Emilio Morera”.]

— “Restauración del Monasterio de Poblet”, *Boletín Arqueológico* (Tarragona), [èp. I,] any I (1901), núm. 2 (març-abril), p. 1-13. [No signat. Es fa referència a l’article sobre Poblet publicat en el número anterior.]

— “Fiestas en Tarragona durante el primer tercio del siglo XVII”, *Boletín Arqueológico* (Tarragona), [èp. i,] any I (1901), núm. 3 (maig-juny), p. 25-30. [Signat “E. Morera”.]

- “En honor a la Patrona”, *Diario de Tarragona*, any XLVIII, 22 de setembre de 1901. [Sobre santa Tecla. Signat “Dr. Rémora”.]
- “Culto a la Inmaculada Concepción en Tarragona y su provincia eclesiástica”, *Boletín Arqueológico*, [èp. I,] any IV (1904), núm. 16 (novembre-desembre), p. 417-477 [Datat el 8 de novembre de 1904. Signat “Emilio Morera”. Una segona edició, “corregida y aumentada”, va aparèixer poc després en forma de monografia.]
- “Reseña histórica de la congregación de la P. Sangre de N. S. Jesucristo establecida en Tarragona”, *La Cruz*, any V, núms. 1056, 1057, 1058, 1059 i 1061, dies 12, 13, 14, 15, 15 (edició de la nit) i 18 d’abril de 1905, p. 1-2. [Datat el 9 d’abril de 1905. Signat “Emilio Morera”.]
- “Nuestra Señora del Claustro”, *La Cruz*, any V, núm. 1071, 29 d’abril de 1905 (edició de la nit), p. 1. [Datat el 29 d’abril de 1905. Signat “Emilio Morera”.]
- “Santa Tecla”, *La Cruz*, any V, núm. 1194, 23 de setembre de 1905, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La Archicofradía de la Minerva”, *La Cruz*, any VI, núm. 1282, 4 de gener de 1906, p. 1-2. [Història d’aquesta arxiconfraria a Tarragona. Signat “Emilio Morera”.]
- “La verbena de San Pedro”, *La Cruz*, any VI, núm. 1429, 28 de juny de 1906, p. 1. [Sobre els fets ocorreguts a Tarragona el 28 de juny de 1811. Signat “Emilio Morera”.]
- “La Iglesia de Tarragona, Primada de España”, *Jochs Florals organitzats pel Patronat de l’Obrer de Sant Joseph y per la redacció del Semanario Católico de Reus y celebrats lo día 15 de Juliol de 1906*, any I, Establiment tipogràfic de Celestí Ferrando, Reus 1906, p. 115-139. [Notes històriques amb què va guanyar un dels premis convocats. Signat “Emilio Morera”.]
- “Necrología del Excmo. Sr. Don Carlos de Morenes y de Tord, Cuarto Barón de las Cuatro Torres y Conde del Asalto”, *Boletín Arqueológico*, [èp. I,] any VI (1906), núm. extraordinari, p. IX-XXVI. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La Epifanía”, *La Cruz*, any VII, núm. 1593, 6 de gener de 1907, p. 1. [Sobre els jesuïtes a Tarragona i l’església de Sant Agustí. Signat “Emilio Morera”.]
- “Sobre el 7º centenario de Jaime I de Aragón”, *La Cruz*, any VII, núms. 1603, 1605 i 1609, dies 18, 20 i 24 de gener de 1907, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La Cuaresma. Costumbres cristianas” (primer article), *La Cruz*, any VII, núm. 1642, 3 de març de 1907, p. 1. [Sobre els lectors de la Seu de Tarragona. Signat “Emilio Morera”.]
- “La Cuaresma. Costumbres cristianas” (segon article), *La Cruz*, any VII, núm. 1648, 10 de març de 1907, p. 1. [Sobre la “Almoyna de Santa Tecla”. Signat “Emilio Morera”.]
- “La fiesta del Corpus y la democracia cristiana”, *La Cruz*, any VII, núm. 1714, 30 de maig de 1907, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La conmemoración de la guerra de la Independencia”, *La Cruz*, any VII, núm. 1764, 28 de juliol de 1907, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La conmemoración de la guerra de la Independencia”, *La Cruz*, any VII, núm. 1770, 4 d’agost de 1907, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “La conmemoración de la guerra de la Independencia”, *La Cruz*, any VII, núm. 1782, 18 d’agost de 1907, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]
- “Prólogo” [a *El periodismo en Tarragona. Ensayo*

histórico-bibliográfico, de Luis del Arco], *Boletín Arqueológico*, [èp. I,] any VIII (1908), núm. [21], p. 1-4. [Signat "Emilio Morera".]

— "La batalla del Pont de Goy", *La Crónica de Valls* (Valls), 28 de febrer de 1909. [Sobre aquest episodi de la Guerra del Francès.]

— "El arzobispo D. Pedro de Çagarriga", *La Cruz*, any X, núm. 2525, 20 de febrer de 1910, p. 1. [Sobre la planxa de bronze que cobria la seva sepultura i sobre la llosa nova, de pedra de Montjuïc. Signat "Emilio Morera".]

— "El Municipi de Tarragona", *Tarraco. Ciencias, Art, Literatura*, any II, núms. 2, 3, 5, 7 i 8, mesos de gener, febrer, abril, juny i juliol de 1910, p. 18-20, 29-31, 57-59, 81-83 i 93-94. [Història i vicissituds de l'organisme municipal tarragoní des de l'edat mitjana. Signat "E. Morera".]

— "Centenario de la guerra de la Independencia. Mes de enero de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3444, 29 de gener de 1911, p. 1. [Primer article de la sèrie, amb una breu introducció. Signat "Emilio Morera".]

— "Centenario de la guerra de la Independencia. Mes de febrero de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3462, 19 de febrer de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "Centenario de la guerra de la Independencia. Mes de marzo de 1911" [sic], *La Cruz*, any XI, núm. 3491, 25 de març de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "Estatuaria romana en el Museo de Tarragona", *Museum. Revista mensual de arte español antiguo y moderno y de la vida artística contemporánea* (Barcelona), any I, núm. 4, abril de 1911, p. 144-151 (amb il·lustracions).

— "Centenario de la guerra de la Independencia. Mes

de abril de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3518, 26 d'abril de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "Centenario de la guerra de la Independencia. Mes de mayo de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3536, 17 de maig de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. Asalto del fuerte del Olivo en 29 de mayo de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3543, 25 de maig de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. Sobre el asalto del fuerte del Olivo, en 29 [de] mayo de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3546, 28 de maig de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. Mes de junio de 1811. Ataque al puerto ó á la marina", *La Cruz*, any xi, núm. 3561, 15 de juny de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. Mes de junio. Preparativo para el asalto definitivo de Tarragona", *La Cruz*, any XI, núm. 3568, 24 de juny de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. Asalto definitivo de Tarragona. 28 [de] Junio de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3571, 28 de juny de 1911, p. 1-2. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia. El saqueo. 28, 29 y 30 de junio de 1811", *La Cruz*, any XI, núm. 3572, 29 de juny de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— "El centenario de la guerra de la Independencia", *La Cruz*, any XI, núm. 3705, 3 de desembre de 1911, p. 1. [Signat "Emilio Morera".]

— “Necrología. El Excmo. Sr. D. Mariano Rius Montaner, Conde de Rius”, *Diario de Tarragona*, any XLII, núms. 11-16, dies 12-18 de gener de 1895, p. 1-2. [Datat a Tarragona el 12 de gener de 1895, tot i que els successius lliuraments els va anar escrivint o ampliant al llarg dels dies següents (hi cita, per exemple, l'enterrament del dia 15). Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. Año 1812”, *La Cruz*, any XI, núm. 3789, 10 de març de 1912, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Parroquia de San Juan Bautista”, *La Cruz*, any XII, núm. 3875, 23 de juny de 1912, p. 1. [Notes històriques. Al segle XIV hi havia, on actualment hi ha aquesta parròquia, l'ermita de Sant Joan Baptista del Lledó. Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. 2º semestre del año 1812”, *La Cruz*, any XI, núm. 3984, 27 d'octubre de 1912, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. Año 1813”, *La Cruz*, any XIII, núm. 4081, 23 de febrer de 1913, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. Año 1813. Bloqueo de Tarragona por las fuerzas inglesas”, *La Cruz*, any XIII, núm. 4214, 3 d'agost de 1913, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. Preliminares de la evacuación de Tarragona”, *La Cruz*, any XIII, núm. 4224, 15 d'agost de 1913, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Centenario de la guerra de la Independencia. Voladura de Tarragona”, *La Cruz*, any XIII, núm. 4226, 17 d'agost de 1913, p. 1. [Dinovè i últim article de la sèrie. Signat “Emilio Morera”.]

— “El Santo Cristo de Nazaret”, *La Cruz*, any XIII, núm. 4315, 30 de novembre de 1913, p. 1. [Signat “E. Morera”.]

— “La Cruz y la Iglesia Metropolitana y Primada de Tarragona. Notas históricas”, *La Cruz*, any XIII, núms. 4318 i 4319, 4 i 5 de desembre de 1913, p. 1. [Signat “Emilio Morera”.]

— “Derribo del penal”, *La Cruz*, any XIV, núm. 4551, 17 de setembre de 1914, p. 1. [Es tracta del penal que estava situat a l'antiga església de Santa Maria del Miracle, on hi ha les ruïnes de l'amfiteatre romà. Signat “Emilio Morera”.]

— “Santa María del Milagro”, *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 6 (novembre-desembre de 1914), p. 187-189. [Reproducció, amb una breu presentació, d'un dictamen datat el 27 de novembre de 1914. Signat “Emilio Morera”.]

— “Crónica”, *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 7 (gener-febrer de 1915), p. 45-48. [Es reproduïx un escrit d'EML, com a president de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, datat el 13 de gener de 1915.]

— “Doña Juana Enríquez, segunda esposa del monarca de Aragón D. Juan II. Su muerte”, *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 9 (juliol-desembre de 1915), p. 69-72. [Signat “Emilio Morera”.]

— “El restaurador de Tarragona”, *La Cruz*, any XVI, núm. 5003, 5 de març de 1916, p. 1. [Sobre sant Oleguer. Signat “Emilio Morera”.]

— “Noticia histórica del cerco amurallado de Montblanch, y hechos históricos con que se relaciona”, *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 13 (setembre-desembre de 1916), p. 53-66. [Treball premiat en el certamen convocat a Montblanch, l'any 1910, amb motiu de les

festes de coronació de la Mare de Déu de la Serra. Signat "Emilio Morera".]

— "Monasterio de Santa Clara", *La Cruz*, any XVII, núm. 5450, 12 d'agost de 1917, p. 1. [Sobre l'antic convent de la Rambla Vella, situat on ara hi ha l'hotel Imperial Tàrraco. Signat "Emilio Morera".]

— "Instituciones locales. Casa de recogidas", *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 15 (maig-juny de 1917), p. 47-53, i núm. 17 (octubre-desembre de 1917), p. 64-69. [Signat "Emilio Morera".]

— "Nuestras murallas antiguas y modernas", *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 22 (gener-març de 1919), p. 25-43. [Edició pòstuma].

— "Tarragona en la invasión francesa de 1808", *Boletín Arqueológico*, èp. II, núm. 25 (octubre-desembre de 1919), p. 89-95; núm. 26 (gener-març de 1920), p. 1-7; núm. 27 (abril-juny de 1920), p. 17-23, i núm. 28 (juliol-setembre de 1920), p. 33-37. [Edició pòstuma d'un text escrit l'any 1908.]

— "El brazo de Santa Tecla", *Tarragona*, any III, núm. 606, 23 de setembre de 1922, p. 1. [Edició pòstuma. Signat "(t) Dr. Rémore".]

— "Muerte de la Reina Isabel", *Boletín Arqueológico*, èp. IV, any LII (1952), fasc. 37-40 (gener-desembre), p. 260-261. [Edició pòstuma d'un fragment del capítol VII del tom tercer original de la *Tarragona cristiana*, aleshores encara inèdit (correspon a les p. 27-29 del tom IV, publicat el 1955). Repercussions a la ciutat de Tarragona de la mort d'Isabel la Catòlica (1504).]

Signatura d'Emili Morera, extreta de l'acta del Ple de la Diputació de 25 de gener de 1912. AGDT, Actes, 1912, s/f. © Ramon Cornadó Serra

Jaume Massó Carballido

Conservador del Museu Comarcal Salvador Vilaseca, de Reus - jmasso@reuscultura.cat

Visita a Poblet del Ministre de Foment

L'any 1880 el ministre de Foment, l'Excel·lentíssim Sr. Fermín Lasala y Collado, va dignar-se a visitar les nostres contrades, especialment el monestir de Poblet, llavors abandonat i en un estat llastimós. Es podria pensar que la presència del dignatari espanyol degué tenir com a conseqüència immediata l'activació d'una partida de diners. I així fou. A mitjan novembre, els diputats abonaven, amb càrrec als pressupostos, més de 1.500 ptes. per atendre la despesa dels carruatges de luxe en els quals es traslladaven els hostes ministerials, i també les exquisideses amb les quals se'ls va obsequiar en els banquets que se'ls van parar.

AGDT, Actes, 1880, p. 82.

El fitxer sobre la Restauració i la Mancomunitat de Catalunya

L'Arxiu General de la Diputació de Tarragona no es descuida de fer tota la difusió possible dels fons documentals que custodia, per tal de promocionar l'oferta d'investigació, estimular els estudiosos i mostrar les múltiples possibilitats de recerca històrica. A més de la revista *Bolduc*, es redacten aportacions per a congressos i articles per a anuaris de centres d'estudi; també treballs de més abast, com el dut a terme sobre l'impacte de la Mancomunitat de Catalunya a la demarcació tarragonina. Està en programació la creació d'una modesta col·lecció d'opuscles i escometre una nòmina de diputats.

Tota aquesta activitat de recerca no seria possible sense l'ajut d'una base de dades, en el nostre cas, una col·lecció de fitxes, en Word, en les quals s'assenta la informació extreta del material documental (actes, BOPT, informes, memòries, expedients, etcètera). Així, les dades disposades individualment es poden aplegar per temes i/o cronològicament, cosa que facilita enormement els processos d'interpretació dels fets i la mateixa redacció. Fixem notícies de l'època de la Restauració i, sobretot, al voltant de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925) en coincidir el centenari. A 31 de desembre de 2017 la col·lecció constava d'un total de 14.850 fitxes, per bé que una major part eren duplicats per distribuir la informació temàticament.

La fitxa de treball

SUPPORT

Pel que fa al suport, en diríem paper·les, ja que no es tracta de les clàssiques fitxes de cartolina, sinó del re-

sultat d'esquinçar un foli, després de doblegar-lo tres vegades. En surten vuit trossos idèntics, de mida molt similar a l'estàndard (8 x 12 cm), de 7,7 x 10,5 cm. Lògicament, per assolir-ho a través d'impressió ofimàtica, és necessari omplir-les a través d'una plantilla, prèviament calculada, que es pot confeccionar en Word mateix.

No cal dir que la qualitat i el gramatge del foli han de ser els més alts possibles. L'AGDT utilitza Parchemin d'importació de la marca Galgo, de 100 grams.

DISTRIBUCIÓ DE DADES

Les dades de la fitxa tenen un espai assignat segons la seva categoria. Estem parlant de quatre ítems, punts d'entrada d'informació:

1. La **notícia** que hom recupera, i que dona peu a l'emplenament de la fitxa. Se'n fa un resum, tan sintètic com sigui possible, en cos de lletra ben visible (p. e. Times New Roman, 14, negreta), que pot reduir-se si cal economitzar espai en funció del nombre de paraules escrites. El text es disposa a la part central de la fitxa.
2. L'**encapçalament** que titula la notícia i l'encaixa dins de la corresponent tipologia temàtica. Aquest encaix es basa en un petit tesaurus, tan senzill com sigui possible, del tema principal (Restauració i Mancomunitat de Catalunya). Ha de ser el primer que hom vegi en llegir la fitxa i, per tant, va a la part superior esquerra. A la següent línia, en un cos de lletra menor i en rodona, hi consten els altres títols que alhora pot tenir la dada recuperada, ja que cal donar entrada als diferents aspectes d'una notícia. Si

hem d'anotar que Diputació va subvencionar la creació d'un hospital a Reus, posem per cas, indexarem la fitxa amb els termes "Diputació" per "Sanitat" i per "Reus". Aleshores dupliquem la fitxa tot alterant l'ordre dels encapçalaments. El tesaurus també incorpora un seguit de subtítols i apartats que es despleguen jeràrquicament (Diputació: diputats, obres, personal, subvencions, etcètera; Sanitat: clíniques, facultatius, hospitals, pacients) i que, si així es considera, també hi poden figurar.

3. La **data** del fet comentat o de la notícia recuperada. A la part superior dreta. Si no es coneix amb exactitud, es pot aproximar o especular, amb l'ajut dels corresponents acrònims (vers o *circa*, entre, abans/després de, etcètera).

4. La **referència** documental on consta la notícia extreta. Va a la part inferior, en un cos de lletra reduït. Es pot tractar d'un registre arxivístic, d'un diari o d'una cita bibliogràfica. En tot cas, assumeix la inestimable funció d'avaluar l'autenticació de la notícia, per tal com la posa a disposició de ser revisada, en encaminar el lloc exacte on es troba per a qui vulgui verificar-la.

[ENCAPÇALAMENT] [Títols complementaris]	[DATA]
[NOTÍCIA]	
[Referència]	

La temàtica. El tesaurus

Ordenar tot aquest conjunt de fitxes de treball requereix una mena de quadre de classificació adaptat a la temàtica. El tesaurus és un vocabulari controlat de terminologia, creat per estructurar les diferents entrades i desplegar els subtítols, subjectes a una jerarquia lògica. El sistema ens permet una indexació homogènia de les fitxes que es van incorporant, i facilita enormement la recuperació de la informació.

El tesaurus elaborat per a la base de dades del fitxer no té més de tres nivells, però abasta una trentena d'entrades en el primer. Resulta obvi que s'ha anat desplegant de manera funcional, o sigui, a mesura que s'introdueixen les fitxes, amb possibilitats de poder-se desplegar molt més.

I. Mancomunitat de Catalunya

- A. La Institució
- B. Oposició
- C. Obra en general
- D. Patrimoni
- E. Publicacions
- F. Recels
- G. Supressió
  - 1. Balanç
  - 2. Clima institucional
  - 3. Liquidació
- H. Traspassos

II. Situació política

- A. Bienni Negre
- B. Carlisme
- C. Catalanisme
- D. Clima polític
- E. Demografia
- F. Dictadura de Primo de Rivera
- G. Eleccions
- H. I Guerra Mundial
- I. II República Espanyola
- J. Setmana Tràgica
- K. Sindicalisme

III. Acció social

- A. Cataclismes i sinistres
- B. Intermediació
- C. La Funció Pública

IV. Agricultura

- A. Apicultura
- B. Associacionisme agrari
- C. Avicultura
- D. Camps experimentals
- E. Càtedra ambulat
- F. Cellers
- G. Consell Provincial de Foment
- H. Crisis i calamitats
- I. Cursets
- J. Fil·loxera
- K. Pantans
- L. Pesca
  - 1. Piscicultura
- M. Plaga de la Llagosta
- N. Rabassaires
- O. Ramaderia
  - 1. Concursos de bestiar
- P. Sericultura
- Q. Viticultura
- R. Zootècnia

V. Art

- A. Artesania

VI. Associacionisme

- A. Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera
- B. Cambra de la Propietat Urbana
- C. Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria
- D. Centre de Lectura de Reus
- E. Club Gimnàstic
- F. Club Nàutic
- G. Reial Societat Arqueològica Tarraconense

VII. Autonomisme

- A. Assemblea d'ajuntaments
- B. Estatut de 1919

VIII. Beneficència

- A. Casa de Tarragona
- B. Llegat Schmid
- C. Pavellons nous

IX. Català

- A. APEC

X. Ciència i tecnologia

- A. Enginyeria
- B. Geologia
- C. Meteorologia
- D. Psiquiatria
- E. Sismologia

XI. Comerç

XII. Comunicacions

- A. Telèfons
- B. Telègrafs

XIII. Cultura

- A. Arts
- B. Arxius
- C. Beques
- D. Biblioteques
  - 1. Biblioteques Populars
  - 2. Biblioteca Popular de Valls
  - 3. Biblioteca Popular del Vendrell
- E. Castellers
- F. Institut d'Estudis Catalans
- G. Monuments
- H. Museus

XIV. La Dona

XV. Educació

XVI. Ensenyament

- A. Ensenyament Artístic
- B. Ensenyament Tècnic
  - 1. Escoles de Comerç
- C. Escola de la Casa de Beneficència
- D. Escola d'Estiu
- E. Escola Nova
- F. Escoles
  - 1. Escola de la Masó
- G. Normals
- H. Pedagogia
- I. Professorat

XVII. Església

- A. Religiositat
- XVIII. Esports

XIX. Finances

- A. Arbitris
- B. Bancs
- C. Caixa de Crèdit
- D. Caixes Rurals

- E. Despeses
- F. Emprèstits
- G. Estat
- H. Junta Econòmica

XX. Foment**XXI. Fotografia****XXII. Funció Pública****XXIII. Indústria****XXIV. Medi Ambient****XXV. Obres hidràuliques****XXVI. Premsa****XXVII. Sanitat**

- A. Brigades sanitàries
- B. Centres hospitalaris
- C. Dements
- D. Higiene
- E. Hospital Provincial
- F. Institut Pere Mata
- G. Mortalitat Infantil
- H. Mosques
- I. Savinosa
- J. Malures
  - 1. *El còlera*
  - 2. *La grip*
  - 3. *La lepra*
  - 4. *El paludisme*
  - 5. *El tifus*
  - 6. *La tuberculosi*
  - 7. *La verola*

XXVIII. Territori

- A. Cartografia

XXIX. Transports

- A. Aeroports
- B. Camins
- C. Carreteres
- D. Ferrocarrils
- E. Ponts
- F. Ports
- G. Tramvies

XXX. Turisme

- A. I Congrés
- B. II Congrés
- C. Societats de Forasters

Segell de tampó de la Mancomunitat, 1918 © Ajuntament de Santa Cristina d'Aro
<https://santacristina.cat/arees/217-arxiu-municipal/difusio-de-la-documentacio/679-la-mancomunitat-de-catalunya-i-santa-cristina-d-aro.html>

Els regidors morosos

L'impagament del contingent provincial, el principal tribut que finançava el funcionament de la Diputació, era, lògicament, un tema de primordial preocupació. A l'alçada de la rebel·lió, podia desembocar en accions repressives inclús contra polítics. Poca broma. L'estiu del 1914, Josep M. Martí i altres regidors de l'Ajuntament de Vila-seca de l'exercici de 1912-1913 tenien un expedient obert per no haver ingressat tot el contingent, com era el seu deure. S'intervingué la hisenda local i s'hi comissà el 25% de les rendes.

AGDT, Actes, sessió de 06-08-1914.

Llibre i exposició sobre la Guerra Civil a Tarragona

En el marc dels actes per commemorar el final de la Guerra Civil a Tarragona, el divendres dia 19 de gener de 2018, a les 19 h, es presentà el llibre i l'exposició **Revolució i Guerra Civil a Tarragona en imatges d'Hermenegild Vallvé**, de Jordi Piqué, a càrrec de Josep Sánchez Cervelló, catedràtic d'Història Contemporània de la URVT. L'acte tingué lloc a l'Espai Turisme del carrer Major, 37.

Exposició a Barcelona sobre el concertista vendrellenc Benvingut Socias

La darrera setmana de gener del 2018 va tenir lloc la segona edició del fòrum Som Cultura Popular, organitzat per l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, amb la voluntat de crear un punt de trobada entre els diferents col·lectius de la cultura popular. Els espais de Fabra i Coats i de Can Fabra (al barri de Sant Andreu) foren els escenaris on es desenvoluparen una munió d'activitats obertes al públic, al voltant del món de la cultura popular, articulades sobre tres eixos bàsics: l'educació i la cultura popular, el patrimoni cultural immaterial i els canvis socials associats a la transformació urbana.

Al llarg dels quatre dies del fòrum s'organitzaren una trentena d'exposicions del Museu Nòmada. Una de les exposicions fou "La vida i l'obra de Benvingut Socias Mercadé (1877-1952)", muntada per l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès i organitzada conjuntament amb els

Amics de l'Orgue i el Grup Pessebrista del Vendrell, amb la col·laboració de l'Ajuntament, el Consell Comarcal del Baix Penedès i la Diputació de Tarragona. Es tractà de la primera exposició dedicada al músic vendrellenc, on es feia una aproximació a la seva figura des de diferents vessants: la formació musical, l'activitat docent, les actuacions al Vendrell i a Barcelona, les gires artístiques per Europa i Amèrica del Nord, les seves amistats, la seva vida a la finca la Plana del Vendrell i les seves relacions amb concertistes d'arreu.

El safrà, genuïna espècie de la Conca

El divendres 19 de gener es presentà el llibre *El safrà. Secrets d'una espècie valuosa*, títol del primer quadern de cultura de l'editorial colomina Obrador Edèndum. L'acte tingué lloc a la Biblioteca Comarcal Josep Conangla i Fontanilles de Montblanc, a dos quarts de set de la tarda, i va ser organitzat per la Fundació Queralt i l'editorial Obrador Edèndum. El seu representant, Toni Rius, moderà l'acte. També hi intervingueren Jaume Felip, que dissertà sobre la importància del cultiu i el comerç del safrà a la Conca de Barberà durant l'edat mitjana, i Joan Cartanyà, de l'empresa Aromis de la Conca. En finalitzar la presentació, s'oferí un tastet amb productes colomins ensafranats: ratafia, formatge i galetes. L'acte comptà amb el suport de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà i de la Biblioteca Conangla i Fontanilles.

Presentació de llibre a Móra d'Ebre

El divendres 9 de març de 2018 es va presentar l'obra *El marcel·linisme a les Terres de l'Ebre (1914-1939)*, de

l'historiador Josep Sancho Sancho, en la qual s'explica com es configurà el republicanisme marcel·linista en un medi totalment advers —les Terres de l'Ebre, en un sentit ampli— fins a esdevenir força hegemònica. L'acte va celebrar-se a les 20 h a la Biblioteca Comarcal (pl. Llanterna, 4) de Móra d'Ebre, i va ser organitzat per l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre. El seu director, Gerard Mercadé, hi va intervenir, juntament amb Joan Launes, de La Riuada.

Nova ruta guiada de l'Arxiu del Port

Dins el cicle "Els dimarts a l'Arxiu" del segon trimestre del 2018, l'Arxiu del Port de Tarragona organitzà, per al dimarts 8 de maig de 2018, a mitja tarda, una ruta guiada a càrrec de l'arquitecte Ramon Aloguín, que entre les seves obres més remarcables compta haver dut a terme la recuperació de la capçalera del Circ romà de Tarragona i les intervencions de restauració a Escaladei, Miravet, Santes Creus i Poblet.

La ruta portava per nom *Les escales del mar*, com el llibre publicat recentment pel Port de Tarragona, i dugué els assistents pels carrers que posen en comunicació, a través d'escales, la Part Alta amb la Part Baixa de la ciutat de Tarragona. Aquests elements urbans havien estat molt importants quan les persones es traslladaven caminant a tot arreu, i ho tornen a ser ara, quan algunes fins i tot s'han mecanitzat. Ramon Aloguín contà la història que va envoltar la construcció, sovint accidentada, d'aquestes escales i el paper que el Port de Tarragona ha jugat indirectament en l'urbanisme de la Part Baixa de la ciutat.

Cessió de fons a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona

El divendres dia 20 de maig de 2018, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona acollí l'acte de cessió a l'Ajuntament del fons documental Centre Excursionista Ta-

rragona (1928-2013) i del fons fotogràfic Leandre Lerín Martorell (1921-1969). En el transcurs de l'acte es pronuncià la conferència "Els vells camins tradicionals davant «la modernitat»: reptes i oportunitats", a càrrec de Rafael López-Monné. Aquest dia, en el mateix espai, ja es podia visitar l'exposició "Centre Excursionista Tarragona. Més de cent anys d'excursionisme organitzat", en horari de tarda de 18 a 21 h.

VI Jornades Cinematogràfiques, Montblanc

L'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà organitzà, del 20 al 28 d'abril de 2018, en el marc de les festes de Sant Jordi, les VI Jornades Cinematogràfiques "Imatges que fan història". En aquest acte, dut a terme al castell dels Comtes de Santa Coloma de Queralt, es projectaren pel·lícules de Cristóbal Martínez, Marcel Panadès i Josep Albareda: *Visita Verge de Fàtima* (1950); *Sant Jordi* (1967); *Motocròs* (1969) i *Colla Vella Xiquets de Valls a la Plaça* (1970).

XVI Cicle de Conferències de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus

Com cada any, l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, amb el suport de l'Ajuntament de Valls i del Departament de Cultura de la Generalitat, va organitzar un cicle de conferències, pronunciades per reconeguts acadèmics, amb l'èxit de participació acostumat. El programa del cicle del 2018 reflecteix l'interès històric dels diferents temes que es van exposar.

> 26 de maig, dissabte, a les 17 h, al dormitori: "El monestir de Santa Maria de Vallbona durant el primer segle borbònic espanyol (1701-1802)". **Dra. Marta Cusó Serra.**

> 8 de setembre, dissabte, a les 17 h, al dormitori: "Falsos, pastures i sal. La compra de Montornès i Clarà per

Santes Creus, segles XII-XIV". **Sr. Ramon Serra**, màster per la UAB.

> 15 de setembre, dissabte, a les 17 h, xerrada passeig: "Un itinerari pels orígens del monestir de Santes Creus des de la capella de la Trinitat". **Dr. Eduardo Carrero**, professor de la UAB.

> 13 d'octubre, dissabte, a les 17 h, a l'església, dins de les Jornades Europees del Patrimoni: "Els Tremulles i el retaule de Santes Creus". **Dr. Joan Yeguas Gassó**, conservador d'art del Renaixement i el Barroc del Museu Nacional de Catalunya (MNAC).

IV Jornades d'Història Mn. Sanç Capdevila (AHA)

L'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, juntament amb l'Arxiu Capitular de Tarragona i l'Arxiu Històric de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla, procuren oferir als seus investigadors i seguidors, i a la ciutadania en general, eines per conèixer i interpretar el nostre passat i poder afrontar així el present. En aquesta línia s'emmarquen les IV Jornades d'Història Mn. Sanç Capdevila i Felip, que tingueren lloc els dies 14 i 15 de juny al Centre Tarraconense El Seminari, i que enguany portaven per títol "Els fenòmens migratoris a Catalunya al llarg dels segles XIX i XX". Obrí el cicle, en el qual intervingueren reputats acadèmics, el conseller d'Ensenyament, Josep Bargalló.

Exposició a Tarragona dedicada a la família Yxart

Al llarg del mes de maig del 2018 es va celebrar el cicle d'activitats al voltant de la figura del crític i literat Josep Yxart de Moragas. S'inicià a l'Arxiu Històric de Tarragona, que programà una visita guiada a l'exposició "El fons documental de la família Yxart, una nissaga amb història". La inauguració va ser el dia 3 de maig, a les 18.30 h, a la seu de l'AHT (Rambla Vella, 30, Tarragona), i era oberta al públic en general.

El fons documental de la família Yxart va ingressar a l'AHT l'any 2017 i comprèn documentació des del segle XVII fins al segle XX; actualment està en procés de tractament per ser posat a disposició dels usuaris. L'exposició ha permès apropar-se a l'esdevenir d'aquesta família, de gran relleu a la ciutat i al Camp de Tarragona, i també a un dels seus membres més notables, l'escriptor i crític literari Josep Yxart.

Arxivers sense Fronteres, amb el poble sahrauí

El passat 18 de maig de 2018 tingué lloc una sessió divulgativa sobre el rellevant paper dels arxius en la defensa dels drets de les persones i dels pobles. Aquesta consideració s'exemplificà en l'explicació del programa de suport que l'ONG Arxivers sense Fronteres dona a l'Arxiu Nacional de la República Àrab Sahrauí Democràtica. Aquest projecte de solidaritat arxivística, iniciat l'any 2006, i que rep el suport de diferents entitats i administracions, permet al poble sahrauí disposar d'un recurs de gran valor per preservar la seva identitat col·lectiva, alhora que esdevé també un element fonamental en el funcionament de l'actual Administració. La sessió, d'entrada lliure, tingué lloc a les 19 h a la sala d'actes de l'Arxiu Històric de Tarragona.

Exposició commemorativa del segle i mig del primer ferrocarril

Exposició commemorativa fruit d'una important recerca documental duta a terme en nombrosos arxius i biblioteques per la Comissió dels 150 Anys del Ferrocarril de Tarragona a Martorell, en la qual s'explicà la història de les companyies que van construir i van explotar la línia ferroviària, les característiques tècniques de les vies, les comunicacions, el material mòbil, especialment les locomotores de vapor que hi van transitar, i la història de cada una de les estacions de la nova línia: Tarragona, Altafulla-Tamarit, Torredembarra, el

Vendrell, l'Arboç, els Monjos, Vilafranca del Penedès, la Granada, Sant Sadurní d'Anoia, Gelida i Martorell. També s'hi inclouen l'estació de Sant Vicenç de Calders, inaugurada el 1887, i el baixador de Lavern-Subirats, inaugurat el 1958, atès que es pretenia, sobretot, donar una visió completa de la línia ferroviària.

La mostra, que s'inaugurà el 25 de maig amb una conferència de Joan Martorell Montsant, coordinador de la comissió organitzadora de la commemoració, entitat que organitzà els actes, amb el suport de l'Institut d'Estudis Penedesencs i de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, restà oberta al públic, al Centre Cívic de Sant Cugat de Sesgarrigues, fins al passat 8 de juny de 2018.

Carmel Biarnés en el record

Al vestíbul del Centre de Lectura de Reus (carrer Major, 15), s'inaugurà, el 10 de maig de 2018, l'exposició "Carmel Biarnés, fotògraf de la Ribera d'Ebre", or-

ganitzada per l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre, l'Ajuntament d'Ascó i l'Associació Cultural Lo Llaüt. La mostra ja ha tingut ocasió d'exhibir-se a Ascó, Móra d'Ebre, Amposta i Tortosa. Es va poder visitar fins al 2 de juny, i posteriorment, en itinerància per diverses poblacions de les Terres de l'Ebre. TV3 en va fer un breu reportatge per al *Telenotícies Comarques* (<https://bit.ly/2l7per1>). El fons personal de Biarnés està dipositat a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre, una bona part del qual ja és consultable.

Xerrades sobre el patrimoni al Vendrell

El divendres 25 de maig, l'església de Sant Salvador del Vendrell acollí la segona conferència del cicle Xerrades sobre Patrimoni, organitzat per la Comissió del Patrimoni Cultural del Vendrell, adscrita a l'Institut d'Estudis Penedesencs, amb la col·laboració de l'església parroquial de Sant Salvador del Vendrell, l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès i l'Ajuntament del Vendrell.

La conferència titulada "L'actuació de Josep M. Jujol i Gibert a l'església arxiprestal del Vendrell" anà a càrrec de Mariàngels Fondevila, conservadora del Museu Nacional d'Art de Catalunya, i comptà amb la presència de nombrosos interessats en el tema.

El Dia Internacional dels Arxius a l'àmbit de Tarragona

Per tal de commemorar el Dia Internacional dels Arxius, els centres documentals catalans —ens fixem concretament en els tarragonins— van organitzar, cada un pel seu compte, un reguitzell d'activitats encaminades a dos objectius: fer conèixer al públic en general els equipaments arxivístics i apropar-los a la realitat de la ciència que vetlla pel patrimoni documental i el custodia.

Arxiu Històric de Tarragona: presentacions, conferències i visites guiades

Entre el 4 i el 8 del passat mes de juny, l'AHT programà activitats per al dimecres 6 i el divendres 8 d'aquella setmana. La primera, a la sala d'actes de l'Arxiu, fou la sessió "Presentació del tractament dels expedients d'associacions del fons del Govern Civil, una eina fonamental per al coneixement de l'associacionisme a les comarques de Tarragona", que comptà amb la conferència "Associacionisme: lleure, defensa i identitat", a càrrec de la Dra. Montserrat Duch, catedràtica d'Història Contemporània de la URVT, i amb la presentació de la tasca realitzada amb aquesta documentació i els resultats obtinguts, per part del personal tècnic de l'Arxiu. El dia 8 de juny, a partir de les 11 h, s'esdevingué el segon acte, que consistí en una jornada de portes obertes, amb el format de l'any anterior i la incorporació de nous continguts de millora.

Arxiu General de la Diputació de Tarragona: portes obertes, xerrades i visites guiades

El divendres 8 de juny, l'AGDT obrí les portes als visitants interessats a conèixer-lo. Per tal de distribuir l'aforament, es van convocar tres torns: a les 10, les 12 i les 15 h. En arribar al centre foren rebuts pel personal, que els va acompanyar a dins i els va oferir fulls informatius. Un cop aplegat el grup, es desenvolupà una xerrada cordial i participativa, a través de la qual es va explicar, de manera amena i divulgativa, la història de l'AGDT, la seva comesa i les seves funcions, l'estructura, etcètera, amb especial incidència en els fons documentals que custodia i la seva utilitat en la investigació històrica. Finalitzades les visites, els assistents van ser obsequiats amb una bossa que contenia el díptic informatiu de l'Arxiu i un lot de llibres.

Arxiu del Port: activitats infantils i portes obertes

Les activitats infantils són les preferides pel personal de l'Arxiu de l'Autoritat Portuària. "Els secrets de l'Arxiu" va ser la pensada per entretenir grans i petits.

L'afluència de públic aconsellà fer dues sessions: una primera al vespre del dia 9 de juny, i la segona, l'endemà diumenge a les 11 h.

Arxiu Comarcal del Baix Ebre: exposició commemorativa i visita guiada

Per celebrar el 900 aniversari de l'Arxiu, es pensà en el muntatge d'una exposició que mostrés l'evolució de Tortosa i comarca a través del temps i de la història. "900 anys de l'Arxiu a partir de 10 documents clau" assolí l'objectiu, en assignar un document representatiu de cada segle. Es van haver de convocar tres sessions per tal d'atendre, de manera convenient, el públic apuntat.

Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre: un projecte engrescador

El 14 de juny, a les 19.30 h, l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre, ubicat a Móra d'Ebre, va fer la presentació d'un projecte d'investigació finançat amb fons europeus: "De les bales a la fam: vida i repressió a la Ribera d'Ebre als inicis del franquisme (1940-1945)", que reprograma un aprofundiment del fet de la repressió franquista, després de la Guerra Civil, a la comarca riberenca.

Exposició documental sobre la història del Catllar

El passat dia 6 de juliol, a les 19 h, el Centre Cultural del Catllar va inaugurar l'exposició "El Catllar: documents d'identitat i memòria", organitzada per l'Arxiu Històric de Tarragona i patrocinada per l'Ajuntament del Catllar. L'activitat s'inscriví dins la tasca de suport als municipis que l'AHT porta a terme en el marc del conveni entre el Departament de Cultura de la Generalitat i el Consell Comarcal del Tarragonès.

Temàticament, la mostra feia un recorregut per la història de la població, a partir de diferents tipus de

documents, de formats i èpoques, provinents tant del mateix Arxiu Municipal del Catllar i de l'AHAT com d'altres institucions documentals de les comarques tarragonines o d'arreu. El material documental exhibit era un veritable testimoni de l'esdevenir al llarg del temps d'aquesta població del Tarragonès i dels seus habitants. La mostra restà oberta al públic fins al dia 29 de juliol.

Presentació de les actes de les I JJHH Mn. Sanç Capdevila

El dimarts 26 de juny, a les 19 h, la Sala Santa Tecla del Centre Tarraconense El Seminari acollí la presentació de la publicació de les actes de les I Jornades d'Història Mn. Sanç Capdevila i Felip, *La repoblació del Camp de Tarragona. Estat de la qüestió*, a càrrec de la Dra. Maria Bonet i Donato, professora d'Història de la URVT. En l'acte també hi van intervenir Mn. Manuel Fuentes Gassó, director de l'Arxiu Històric Arxidiocesà, que feu de moderador, Ramon Marrugat, filòleg i historiador, i Manuel Rivera, l'editor.

II Trobada d'Amics i Col·laboradors de l'Arxiu Històric Arxidiocesà

El dissabte 9 de juny al matí s'esdevingué la II Trobada d'Amics i Col·laboradors de l'AHAT, jornada distesa, oberta al públic en general, programada amb la finalitat de conèixer l'opinió de l'usuari sobre la digitalització, el web, el finançament o la indexació. La trobada s'organitzà en diferents *workshops*, o grups de treball, per tal d'extreure noves idees sobre aquestes qüestions que al final de la jornada es posaren en comú. La trobada s'encetava a les 10 h amb una benvinguda i l'organització dels grups. A les 10.30 h s'iniciava el debat en els diferents grups de treball, que, cap a les 11.15 h, deixava pas a una posada en comú de les aportacions i a la cloenda. La trobada va acabar al migdia amb un petit refrigeri.

Les conclusions dels diferents *workshops* van posar sobre la taula un seguit de mesures encaminades a millorar el servei de l'Arxiu, que partien de tres eixos bàsics:

1. El web:
  - Procurar que només els usuaris registrats puguin crear índexs.
  - Facilitar l'accés als documents favorits de cada usuari.
  - Crear tutorials que facilitin la navegació pel web i facilitar l'accés a la resta de tutorials.
  - Facilitar les referències arxivístiques i bibliogràfiques de la documentació.
2. El finançament:
  - Propiciar la creació d'un grup d'amics de l'arxiu amb diferents quotes de soci.
3. La indexació:
  - Iniciar l'experiència de fer grups on treballar el buidatge de les partides sacramentals.

Setmana Cardenal Vidal i Barraquer

Amb motiu del 150è aniversari del naixement del cardenal Francesc d'A. Vidal i Barraquer, i el 75è aniversari de la seva mort, l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona programà, per a la setmana del 22 al 26 d'octubre, cada dia a les 19 h, un cicle de cinc conferències que es van pronunciar, enmig d'una gran assistència de públic, a la Sala Santa Tecla i la sala d'actes del Centre Tarraconense El Seminari (c. Sant Pau, 4), de Tarragona:

Dilluns 22 d'octubre

"Catalunya en la crisi europea (1931-1939): Dominion, independència, soviets o nucli hegemònic desestabilitzador d'Espanya". Dr. Arnau González Vilalta.

Dimarts 23 d'octubre

"El cardenal, el polític i el mecenes: la integritat de tres homes". Dr. Manuel Castellet Solanas.

Dimecres 24 d'octubre

"Memòria pública del cardenal Vidal i Barraquer (1943-1978)". Dra. Montserrat Duch Plana.

Dijous 25 d'octubre

"La defensa de l'ús públic del català a l'arquebisbat de Tarragona durant el primer franquisme (1939-1944)". Mn. Manuel M. Fuentes i Gasó.

Divendres 26 d'octubre

"La llengua catalana durant el pontificat de l'arquebisbe Josep Pont i Gol (1971-1984)". Sr. Francesc Roig i Queralt.

Exposició monogràfica sobre Joaquim Cabezas Rectoret

El dimarts 23 d'octubre de 2018 va tenir lloc, a la sala d'actes de l'Arxiu Històric de Tarragona, la inaugura-

ció de l'exposició "Joaquim Cabezas Rectoret. Viure la fotografia", organitzada per l'Arxiu Històric de Tarragona, amb la col·laboració dels Serveis Territorials de Cultura a Tarragona. La mostra fou comissariada per la museòloga Montserrat Caballero, i aportava una perspectiva transversal sobre l'obra d'aquest fotògraf, col·leccionista i divulgador de la fotografia. El 2008 va dipositar el seu fons documental i en imatge a la Generalitat de Catalunya, a través de l'Arxiu Històric que gestiona a Tarragona.

L'exposició fou instal·lada a l'espai expositiu del centre arxivístic, i romandrà visitable pel públic interessat fins al 28 de febrer de 2019, de manera lliure i gratuïta. Així mateix, s'han organitzat dues activitats complementàries, que han estat la visita guiada a l'exposició el dia 15 de novembre, a les 18 h, i un taller de creació fotogràfica pel procediment de la cianotípia (dirigida per Joaquim Cabezas), el dia 13 de desembre, a les 11 h.

Entre el míldiu i la intransigència de l'administració

L'anomenat míldiu era un dels pitjors fuets del camp català. Es tractava d'uns fongs que emblanquien fulles, tiges i fruits (d'hortalisses, patates i ceps) i que tenien una gran facilitat de propagació. Així, la collita del 1915 va resultar catastròfica als termes municipals d'Aiguamúrcia, Alió, Bràfim, Masllorenç, Montferri, el Pla, Puigpelat, Rodonyà, Vila-rodona... Els respectius ajuntaments van sol·licitar les corresponents exempcions fiscals aplicables en casos de calamitat. Però la Diputació va haver de declinar qualsevol exempció del contingent provincial perquè era "el único ingreso con que cuenta la Diputación para atender a sus servicios".

AGDT, Actes, 1915, sessió de 03-12-1915.

Recensions

GAVARRÓ I RODRÍGUEZ, Núria. "Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià". *Lo Foradot, Montblanc*, 8 (febrer de 2017), 30-31.

Síntesi, molt ben assolida, dels orígens, els antecedents i el contingut de l'Arxiu Tarradellas, dipositat al monestir de Poblet. Al segle XIV Pere III el Cerimoniós ja va llegar al cenobi pobletà la seva biblioteca personal i en creà un primer precedent; a la dècada dels 80 del segle XX era la filla del president Josep Tarradellas qui en seguia l'exemple, amb el dipòsit del seu arxiu particular. L'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià conté la informació necessària per estudiar els nostres vuitanta anys d'història més recents. Gràcies a la minuciositat del president Tarradellas, acostumat a guardar-ho tot i a prendre notes després de cada entrevista o conversa telefònica, l'Arxiu ha reunit més de dos milions de pàgines, 140.000 cartes, 38.000 fotografies, una biblioteca d'11.032 volums i una hemeroteca molt significativa (1920-1988).

Cal precisar que s'hi han anat afegint diversos fons personals, com el del seu secretari, Lluís Gausach, el del comissari de Propaganda, Jaume Miravittles, els dels periodistes Carles Sentís i Ramon Barnils, els dels polítics Ventura Gassol, Antoni Rovira i Virgili, Carles Andreu Abelló, Josep M. Bricall, Manuel Ortínez i Joan Antoni Samaranch, el de l'historiador Paul Preston, el del general Domènec Batet, etcètera. També hi és el fons de les Indústries de Guerra, amb nombrosos documents, llibres, material gràfic i més de 1.182 fotografies.

L'Arxiu del Monestir de Poblet compta, així mateix, amb un arxiu de complement (còpia dels originals custodiats en un altre centre), l'Arxiu dels Ducs de Medinaceli, família de magnats molt vinculats al monestir, en aquella part relativa a llurs possessions dins del Principat de Catalunya, el ducat de Cardona.

QUIJADA BOSCH, Joan Maria. "L'arxiu parroquial de Sant Jaume apòstol de Riudoms". *Lo Flocc, Riudoms*, 219 (gener-març de 2017), 54-65.

El tècnic de l'Arxiu Històric Arxidiocesà Joan M. Quijada ofereix una visió integral del contingut i la idiosincràsia de l'arxiu parroquial riudomenc, dipositat a l'AHA. La gènesi de les rectories catalanes (i per tant, de llurs arxius) resulta una inestimable introducció que ens endinsa, segles medievals enrere, en la dinàmica jurídica i comunitària catòlica, en el si de la qual creixeria i evolucionaria la parròquia. Des del Concili de Toledo del 1339 fins a la creació del Registre Civil el 1871, Quijada fa una recordança amena d'aquesta evolució tan singular que, avui, posa a la nostra disposició el ric llegat documental de la societat civil, custodiat per l'Església. Així, recorda la implantació, el 1591, de l'obligació de portar el registre i control d'ànimes a través dels quinquè libri (baptismes, matrimonis, òbits, confirmacions i compliments pasquals). Comenta, així mateix, les constitucions sinodals, les visites pastorals, les notaries eclesiàstiques i, en general, la cura dels rectors per la conservació de l'arxiu parroquial al seu càrrec.

La segona part de l'article se centra en l'arxiu parroquial de Sant Jaume de Riudoms. N'explica els orígens (remuntables al segle XII), la documentació més antiga, els emplaçaments, i una selecció de les disposicions jurídiques, civils o eclesiàstiques que més degueren influir en la composició i l'evolució del fons documental. El pas de custodiar documentació de consideració administrativa a una altra de caràcter històric, base del dret d'accés, és un punt crucial que l'autor aborda a les pàgines finals. Allí explica les condicions de custòdia del fons parroquial riudomenc, dipositat a Tarragona, vicissituds durant la Revolució marxista del 1936, etcètera. Els darrers apartats estan dedicats a fer una síntesi comentada, a tall d'inventari, de les normes de catalogació i l'estat de digitalització del fons.

L'aportació de Quijada s'acompanya de nombroses transcripcions de textos i d'algunes reproduccions de documents antics del fons, tot en blanc i negre però d'una qualitat excel·lent.

Sumaris

ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Núm. 48 (octubre de 2017): **Editorial:** "El camí del nostre pla estratègic" (1). **Temes:** PETIT CIBIRIÀIN, Conxi. "El pla estratègic de l'Arxiu Nacional de Catalunya" (2-3); FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "L'Arxiu de la família Desvallés" (4-10); FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "La missió tècnica de l'Arxiu Nacional de Catalunya en el Archivo Histórico de la Policía Nacional (AHPN) de Guatemala" (10-14); **Noticiari:** OLIVÉ OLLÉ, Francesc. "All our yesterdays. La vida a través dels primers fotògrafs d'Europa (1839-1939)" (14-15); "In Memoriam: Avelino Pi (1933-2018) i Ignasi Marroyo (1928-2018)" (16); AGUILAR CESTERO, Raül - Josep FERNÁNDEZ TRABAL. "Les vicissituds de l'arxiu amagat de Puig i Cadafalch (1917-2007)" (17-19). **Estem treballant en:** CRUELLAS SERRA, Rosa Maria. "Adequació del sistema de gestió de la qualitat de l'ANC a la nova ISO 9001 de la qualitat a la gestió" (19-20). **Publicacions** (20-21). **Ingressos** (21-23). **Agenda** (24). *Núm. 49 (febrer de 2018):* **Editorial:** "Els arxius i l'any europeu del patrimoni cultural" (1). **Temes:** CAÑIGUERAL CASASSAS, Violeta. "Josep Marimon, Jorba i

la fotografia d'una època" (2-11); DOT SOLDEVILA, Marta - Bàrbara VIANA GARCIA. "Conservem i restaurem: una aproximació a la manera de fer japonesa" (12-14). **Noticiari:** PÉREZ LATRE, Miquel. "Posem més a l'abast la documentació històrica de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI)" (15-16); RETUERTA, M. Luz. "L'exposició «Llibertat! Fontserè i el cartellisme compromès (1931-1939)». Un gran recurs per dinamitzar la xarxa d'arxius comarcals" (16-18); CRUELLAS I SERRA, Rosa Maria. "La carta de serveis de l'Arxiu Nacional de Catalunya, tercera edició (2018)" (18); PENELO WERNER, Susana. "La catalogació del fons bibliogràfic Marc Aureli Vila" (19). **Publicacions** (20-21). **Ingressos** (22-27). **Agenda** (28).

L'Arxiu t'informa. Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils [www.cambrils.org]. Núm. 30 (abril de 2018): "La victòria fou el silenci. XIIè Cicle de Memòria de Tardor" (1), HIDALGO CELA, David. "Josep Peiró i Pastor. Cap de Mossos d'Esquadra de Cambrils" (2-4); "Ramon Ortiga Vidal, in memoriam" (4).

Actuació elogiable del president Estivill (1911)

El nou governador civil, Federico Schwartz Luna, en el seu discurs d'obertura del 2 d'octubre de 1911 no va voler perdre l'ocasió de reconèixer la meritòria labor que havia desenvolupat el president de la Diputació, Antoni Estivill de Llorach, en la lluita contra la malaltia infecciosa que aquell estiu havia fet estralls en diverses poblacions. Al capdavant de la corporació provincial, l'enèrgic Estivill va esdevenir la seva mà dreta: va aportar tot allò que feia falta i va invertir quantitats considerables en aparells desinfectants i medicaments. També va crear una brigada sanitària que es posà sota les ordres de l'inspector provincial.

AGDT, Actes, 1911, p. 37.

Premsa

DIPUTACIÓ DE TARRAGONA. "En el centenari de la mort d'Emili Morera Llauradó (1846-1918)". *Diari de Tarragona* (dissabte, 10-02-2018), 15.

BORONAT, Joan. "Balance positivo del Archivo Diocesano de Tarragona". *Diari de Tarragona* (dissabte, 10-02-2018), 54.

"Adjudicades les obres de la biblioteca i arxius municipals d'Altafulla". *Diari de Tarragona* (dilluns, 19 de febrer de 2018).

SIERRA, Cristina. "La família Vidal-Barraquer cedeix un fons de 23.500 fotografies a l'Arxiu [Municipal de Cambrils]". *Diari de Tarragona* (dijous, 10-05-2018), 23.

"L'Arxiu de Reus commemora el Dia Internacional dels Arxius amb visites, tallers i la presentació d'un nou fons musical". *Més Digital* (dilluns, 30-05-2018).

"L'Arxiu Tarradellas del Monestir de Poblet mostra els seus secrets el 9 de juny". *Diari de Tarragona* (dimecres, 30-05-2018).

"La Diputació oferirà visites guiades per conèixer el seu Arxiu General". *Més Tarragona* (06-06-2018), 2.

BRETOS, Teresa. "Los archivos ven la luz". *Diari de Tarragona* (dijous, 07-06-2018), 48-49.

PERIS I SERRADELL, Sabí. "Una etapa de canvis" i "Agenda". *Diari de Tarragona* (07-06-2018), 49.

ACN. "Un centenar de visitants s'endinsen en el llegat del president Tarradellas dipositat al Monestir de Poblet. L'arxiu Montserrat Tarra-

dellas i Macià obre les portes en una jornada amb visites guiades amb motiu del Dia Internacional dels Arxius". *ReusDigital.cat* (dissabte, 09-06-2018).

CARTANYÀ, Alba. "'Sense arxius no hi ha memòria'. L'Arxiu General de la Diputació de Tarragona obre les portes al públic amb motiu del Dia Internacional dels Arxius". *ReusDigital.cat* (dissabte, 09-06-2018).

"Movem Tortosa proposa l'ampliació de l'arxiu històric i la neteja del riu en el ple de juliol". *Aguaita.cat* (dimarts, 26-06-2018).

"Recepcionadas las obras de la nueva Biblioteca y el Arxiu de Altafulla". *Diari de Tarragona* (dissabte, 08-09-2018).

"Maria de Castellarnau revela els secrets de l'Arxiu del Port". *Diari de Tarragona* (dilluns, 24-09-2018).

MARTÍNEZ, Isabel. "Primer d'octubre, dels carrers als arxius. El Centre de Lectura i l'Arxiu de Reus han aplegat un centenar de materials en paper i variada documentació digital". *ReusDigital.cat* (dissabte, 29-09-2018).

MARTÍNEZ, Isabel. "Pròsper de Bofarull, fundador d'una nissaga d'arxiviers. El director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó inaugura el cicle 'Els Bofarull de Reus'". *ReusDigital.cat* (dimecres, 03-10-2018).

MP. "La beca Artur Bladé compleix deu anys d'impuls a la comarca". *Diari de Tarragona* (dilluns, 15-10-2018), 20.

IBARRA OLLÉ, Ricard. "Arxius a l'abast". *Diari de Tarragona* (dimecres, 28-11-2018), 7.

“La Diputació i la cura pel patrimoni monumental. La Torre de la Carrova”

La revifalla de la pirateria infidel a la Mediterrània, a partir de la setzena centúria, va provocar la reacció defensiva de la població de la costa de llevant. Una reacció que, entre un seguit d'altres mesures, es va traduir, a la Corona d'Aragó, en l'aixecament d'una línia d'edificacions fortificades al llarg i ample de la costa. En paraules d'una il·lustre cantaire, “de Salses a Guardamar”.

A les noves edificacions s'hi afegí la rehabilitació de torres o casalots medievals, bastits amb carreus petits units amb morter, i parets llises, angles rectes, merlets i angostos finestrals. A pocs metres de les platges més a propòsit per desembarcar, i separades a una distància que es fessin visibles les contigües, van aixecar la xarxa defensiva del territori. També un sistema de comunicació, atès que constaven de fumerol o llar de foc, a través del qual emetien senyals (de fum de dia, de foc viu de nit). Així, en poques hores la comarca i més enllà s'assabentava d'un atac en un punt de la costa i hi podien acudir els sometents mobilitzats (i escapar, o resguardar-se, la població civil indefensa).

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.046 x 1.460 píxels

Cromia: b/n

Títol: Dossier “Torre de la Carroba - Amposta (Montsià)”

Datació: 1985

Autoria: Josep Lluís Millán Bel, arquitecte

Procedència: Documentació fotogràfica annexa a expedient d'obres de restauració. AGDT, reg. 6276, Cultura

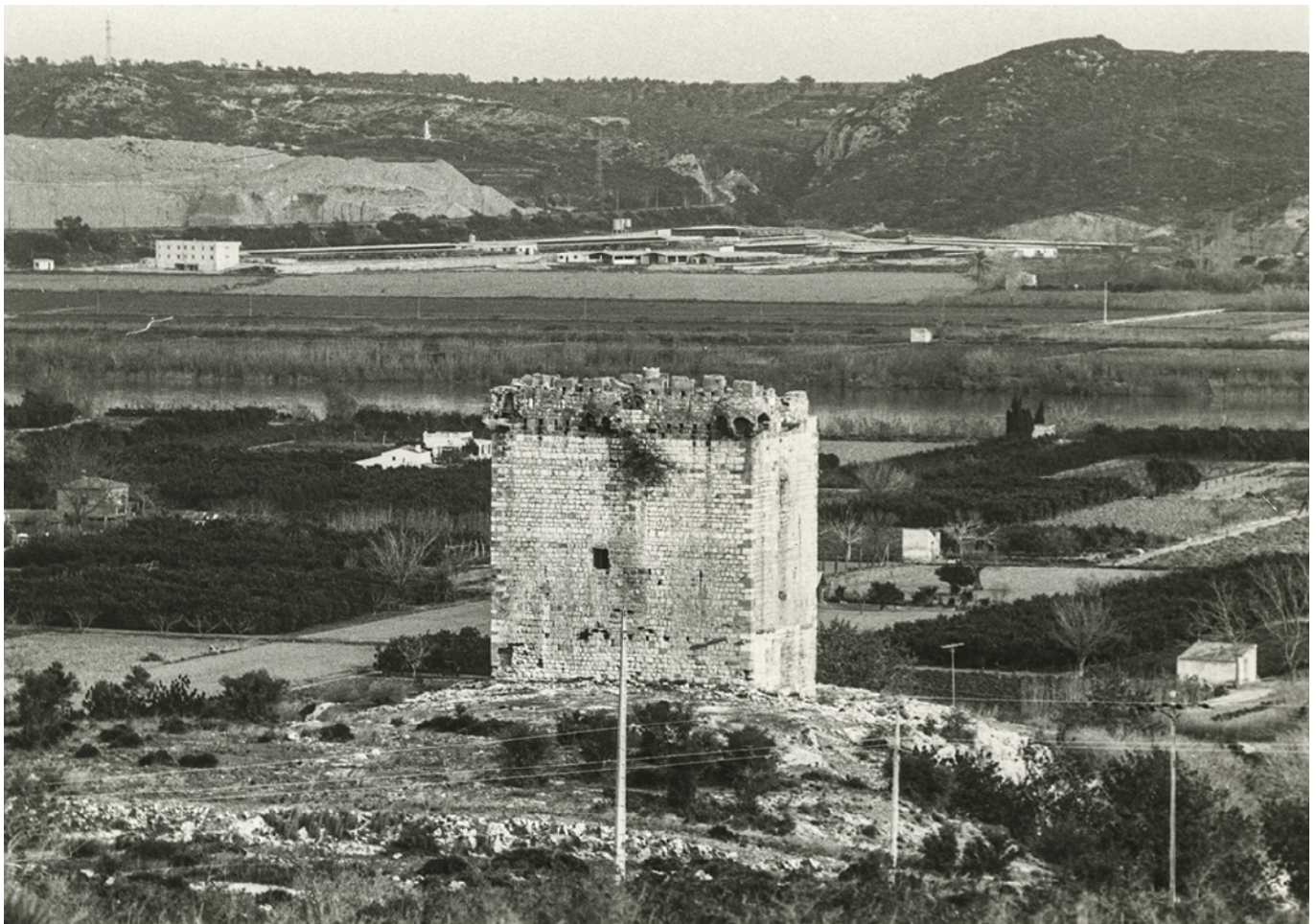
Descripció: Angle nord-oest de la Torre de la Carrova

Geogràfic: Amposta, Montsià

Avui són pocs els municipis que no en posseeixen una, més gran o més petita, llegat d'aquells temps immisericordiosos. Sense cap utilitat operativa, han canviat la funció militar defensiva per la turística de lleure i cultural. En aquest punt, els ajuntaments han fet un esforç per conservar-les i posar-les en valor, i la Diputació de Tarragona ha finançat iniciatives i projectes locals i ha prestat no pocs serveis tècnics de restauració arquitectònica. Un d'aquests serveis el prestà l'any 1986 per recuperar la Torre de la Carrova, a Amposta. L'expedient d'obres s'acompanya d'una

col·lecció fotogràfica de gran estètica, en blanc i negre, datada el 1985 [reg. 6276, *Cultura. Monuments, reconstrucció; Projectes*].

Es tracta d'una de les torres de defensa més impressionants del litoral català, i la més ben conservada. Data del segle XIII i pertanyé al monestir cistercenc de Benifassà. De planta rectangular (15,10 x 17,68 metres), s'alça quasi una vintena de metres (17,68, per ser exactes) dalt d'un tossal, davant la plana del Delta, a mig camí entre Amposta i Tortosa.

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.071 x 1.460 píxels

Cromia: b/n

Títol: Dossier "Torre de la Carrova - Amposta (Montsià)"

Datació: 1985

Autoria: Josep Lluís Millán Bel, arquitecte

Procedència: Documentació fotogràfica annexa a expedient d'obres de restauració. AGDT, reg. 6276, Cultura

Descripció: La Torre de la Carrova davant la plana del Delta

Geogràfic: Amposta, Montsià

A la façana que mira a orient es troba la porteta d'accés, a un costat, i dues finestres, la més gran, adovellada; a la façana del costat es pot veure una de les dues finestres geminades de tall romànic, de dos arcs i columna central amb capitell de fulles. Les façanes pre-

senten petites finestres habilitades a partir d'antigues espitlleres. Al capdamunt encara es conserven alguns dels merlets que rodejaven el terrat; als angles, restes dels matacans que els protegien.

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.029 x 1.438 píxels

Cromia: b/n

Títol: Dossier "Torre de la Carroba - Amposta (Montsià)"

Datació: 1985

Autoria: Josep Lluís Millán Bel, arquitecte

Procedència: Documentació fotogràfica annexa a expedient d'obres de restauració. AGDT, reg. 6276, Cultura

Descripció: La Torre de la Carrova. Façana de la porta d'accés

Geogràfic: Amposta, Montsià

La fortificació consta de tres plantes i la part superior, amb sostre de voltes de canó, esfondrades en alguns sectors; les clivelles que s'hi veuen són resultat de la pressió que aquestes voltes exerceixen sobre el mur perimetral.

La planta baixa es destinava a cavallerissa i es distribuïa en dos cossos quan s'hi afegí una escala per accedir a la

planta superior. Aquest primer nivell està cobert per un embigat de fusta i revoltons, i el 1562 s'hi obrí una porta d'accés; ocupava l'espai el fumerol i un forn de coure pa. La segona era la planta noble, una sala coberta amb volta apuntada de carreus i un dels finestrals geminat. El seu terra deteriorat fou un dels punts en què se centrà la intervenció de restauració i consolidació.

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Paper baritat de bromur de plata

Resolució: 2.040 x 1.443 píxels

Cromia: b/n

Títol: Dossier "Torre de la Carroba - Amposta (Montsià)"

Datació: 1985

Autoria: Josep Lluís Millán Bel, arquitecte

Procedència: Documentació fotogràfica annexa a expedient d'obres de restauració. AGDT, reg. 6276, Cultura

Descripció: Interior de la Torre de la Carrova. Planta noble

Geogràfic: Amposta, Montsià

El dossier fotogràfic conté 25 instantànies de la torre, amb detalls de l'interior: llar de foc, plantes, accessos, terrassa i finestrals de les façanes. Forma part de la documentació adjunta del projecte de restauració i consolidació que el febrer del 1986 va presentar l'arquitecte Josep Lluís Millán Bel, obra pressupostada en 856.580 pessetes. Són també força interessants la memòria del projecte i els plànols aixecats.

La Torre de la Carrova fou declarada Monument Local i està catalogada actualment per la Generalitat de Catalunya com a Bé d'Interès Cultural. En gestiona la conservació, difusió i posada en valor el Museu de les Terres de l'Ebre.

Una visió derrotista del funcionament de la Diputació el 1917

L'any 1917 una carta oberta publicada a la premsa local es desenganyava de l'escàs marge d'iniciativa i de la nul·la capacitat d'autonomia que tenia la Diputació. S'hi podia llegir el següent: "el President és una ficció, únicament és ordenador de pagos i cobra drets de representació. La Comissió provincial és un cos consultiu burocràtic, i la Diputació té poques atribucions de competència, una intervenció constant del quefe executiu de la província [llegeixi's "el governador civil"] respecte son sistema tributari, amb l'aprovació o no aprovació de llurs presupòsits [pressupostos], per lo que no té independència corporativa i no pot manifestar-se per al desenrotllo natural de sa activitat local amb tendència a la prosperitat de la regió".

La Veu de Tarragona (04-03-1917), p. 2.

El correccional femení

A través del suggeridor títol d'un plec de condicions públiques de 1868, "Pliego de condiciones para el arriendo del lavadero perteneciente a la antigua casa de Corrección de mujeres de esta ciudad, sito extramuros frente de la puerta del Rosario...", es pot corroborar l'existència a mitjan segle XIX d'una mena de correccional per a noies desencaminades, del qual ja en coneixíem la creació a l'anterior centúria. L'equipament l'hauríem de situar sortint de la plaça del Pallol pel portal del Roser, molt a prop, doncs, de l'actual parc de Saavedra. Comptava, com podem comprovar, amb un rentador que encara es considerava operatiu anys després d'haver desaparegut el centre, rentador on al seu dia les desafortunades dones havien de purgar llurs culpes amb sabó, aigua freda i els braços adolorits per l'esforç de la rentada diària.

BOPT núm. 64, 22-06-1868.

Aquí **:Diputació**

www.dipta.cat